

## INFLUENȚA LIMBII FRANCEZE ASUPRA LIMBII ROMÂNE LITERARE

(perspectivă diacronică)

*Adina-Simona MITROFAN, Ludmila FUIOR\**

*Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava (România)*

*\*Catedra Limba Franceză*

Le vocabulaire roumain littéraire d'aujourd'hui a un profond caractère hétérogène grâce aux nombreuses influences exercées au fil du temps. Pendant l'ancienne période de la langue littéraire roumaine, les modèles linguistiques qui ont marqué l'évolution de notre langue ont contribué à l'enrichissement de la structure interne du vocabulaire et moins à sa modernisation. Dans les temps modernes a lieu un changement dans les sources de prêt, ce que Puscariu Sextil appelle la "reromanizarea" de la langue roumaine. Le caractère latin de notre langue, l'origine et les affinités de la structure romane d'Occident ont été déterminantes à partir de la fin du XVIIIe, une ouverture naturelle s'est opérée à la réception des néologismes d'origine romane, en particulier du français. Dans cet article, nous proposons une approche du phénomène de l'influence française dans le roumain littéraire.

Dacă în ceea ce privește celelalte influențe exercitate asupra limbii române literare părerile sunt împărțite, în ceea ce privește influența franceză majoritatea opiniilor converg spre sublinierea importanței acestui fenomen pentru redefinirea fizionomiei neolatine a limbii române și pentru modernizarea și occidentalizarea culturii românești în general. Vorbind despre „providențiala influență franceză”, Pompiliu Eliade constată că „această influență s-a făcut cel mai mult simțită și a adus schimbările cele mai adânci ale vechilor stări de lucruri în Principatele Dunărene. Ea a modelat pentru o bună bucată de vreme gândirea și sensibilitatea românească și poate fi identificată în toate manifestările spiritualității românești, atât în politică, cât și în legislație, atât în literatură, cât și în administrație sau în viața socială” [1].

Și Theodor Hristea remarcă faptul că „cea mai puternică dintre toate influențele moderne exercitate asupra limbii noastre (începând, mai ales, cu secolul al XIX-lea) rămâne, indiscutabil, influența franceză. Grație ei, în primul rând, româna s-a îmbogățit cu câteva mii de cuvinte, modernizându-și vocabularul în toate domeniile vieții materiale și spirituale” [2].

Fără a nega o reală influență a limbii franceze (lucru confirmat de numeroasele statistici realizate, de-a lungul timpului, pe baza dicționarelor limbii române), unii lingviști îndeamnă la cumpătare în aprecierea importanței elementului francez în structura limbii române. Ioan Oprea și Rodica Nagy [3] văd în numărul impresionant de etimologii franceze oferite de dicționare (alături de alte surse) o supraevaluare a fenomenului din comoditatea explicării imediate a neologismelor românești, având la îndemână mai ales dicționare franceze.

Despre o influență a limbii franceze asupra limbii române se poate vorbi începând cu sfârșitul secolului al XVIII-lea, când în Principatele Române au apărut primele semne ale civilizației franceze. Datorită împrejurărilor istorice și culturale în care s-a dezvoltat poporul român în secolele al XVI-lea și al XVII-lea, limba română literară a avut de suferit de pe urma influențelor străine (slavonă, greacă, turcă, maghiară) care au defavorizat-o și au împiedicat-o să aibă o evoluție favorabilă asemănătoare celorlalte limbi de cultură europene. Primul obstacol de care s-au lovit traducătorii din secolului al XVI-lea\*, de altfel ca și toți cărturarii din veacul următor, a fost sărăcia vocabularului, numărul restrâns de sinonime și de termeni abstracti, precum și lipsa unor termeni adecvați denumirii multor noțiuni și idei noi.

„Aproape fără excepție, talmăcitorii din epoca veche se scuză pentru eventualele inexactități și stângăcii de exprimare, invocând „scurtimea”, „strămtarea” ori „îngustimea” limbii românești”, constată Ștefan Munteanu și Vasile D. Țâra [5].

Ideea necesității îmbogățirii limbii române literare cu împrumuturi din alte limbi, mai ales din limba latină și din limbile romanice, s-a născut încă din secolul al XVII-lea, când, preocupați de argumentarea originii poporului român, cronicarii ajung, în mod firesc, la demonstrarea originii latine a limbii române și își pun problema îmbogățirii vocabularului cu termeni noi din cele mai cunoscute limbi de cultură, greaca și

\* Primele „monumente” de limbă română literară au fost considerate scrierile religioase (originale sau traduceri după scrieri din slavonă, greacă și maghiară), tipărite în Transilvania după 1544 [4].

latina, dar și din limbile romanice. În scrierile lui Miron Costin, Ion Neculce, Constantin Cantacuzino, dar mai ales în opera lui Dimitrie Cantemir, găsim neologisme latino-romanice, unele trădând o filieră polonă, rusă sau greacă. Iată câteva dintre acestea: *articule, avocat, calendar, cristal, diiamant, experienția, fantezie, metafisică, orăție, providenția, parolă* (Ion Neculce) *decadă, meleon, providenție* (Constantin Cantacuzino), *canțilar, comandant, diplomă, fundament, poetic, prințipal* (Dimitrie Cantemir) etc.

Începând cu deceniul al doilea al secolului al XVIII-lea, odată cu instaurarea domniilor fanariote\* în Moldova și Muntenia și a dominației austriece în Ardeal și Banat, ritmul de cultivare a vechii limbi literare impus de cronicari a fost întrerupt, marcând, astfel, începutul unei perioade de declin pentru cultura românească.

O imagine a ceea ce reprezenta limba română la acea vreme o realizează Pompiliu Eliade în studiul dedicat influenței franceze asupra spiritului public românesc: „Secolul al XVIII-lea avusese o influență tot atât de nefastă asupra limbii literare, cât și asupra dezvoltării spiritului public românesc. Vocabularul, ca și sintaxa, se corupseseră, făcuseră limba de nerecunoscut. Multe dintre vechile cuvinte potrivite, plastice, latinești chiar, fuseseră date uitării și le luaseră, cu stângăcie, locul cuvinte grecești, turcești, rusești. Limba română de la orașe, mai ales cea a saloanelor, devenise un amestec nedefinit din toate limbile necultivate ale Orientului” [7].

Momentul salutar pentru cultura românească pare să fi fost începutul influenței franceze, manifestată mai întâi, pe cale *directă*, prin intermediul vorbitorilor nativi de limbă franceză și, mai apoi, prin intermediul traducerilor, al scrisului în general. Admiratori ai culturii franceze, domnitorii fanarioți Constantin Mavrocordat, Grigore Ghica, Alexandru Ipsilanti etc., au contribuit la pătrunderea elementului francez în limba română și, odată cu acesta, la introducerea unei imagini a ceea ce reprezenta civilizația occidentală. Venind în Principate, fanarioții aduceau cu ei secretari și percepatori francezi însărcinați cu educația copiilor domnitorului. Prin intermediul lor, limba franceză a fost introdusă la curtea domnească și în rândul boierilor. Secretarii, printre care Jean-Louis Carra și contele d’Hauterive, au fost cei care au răspândit numele de Moldova și de Valahia în Franța, prin publicațiile lor [8], uneori pline de greșeli grave în ceea ce privește trecutul și limbile vorbite în Principate. Tot domnitorilor fanarioți li se datorează introducerea primelor cărți franceze în Țările Române. Clasicii Corneille, Racine, Molière nu lipseau din bibliotecile boierilor români, iar unii dintre aceștia nu se mulțumeau doar cu lectura operelor, ci făceau diferite observații cu privire la vocabular, oferind cuvintelor franțuzești corespondente în greacă sau în română.

Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului următor se traduc în limba greacă manuale franceze de istorie, de filosofie, de matematică, de chimie, dar și operele autorilor francezi cunoscuți: Florian, Marmotel, Voltaire, Fénelon, Fontenelle, Montesquieu, Chateaubriant, Rousseau etc.

Primele traduceri în limba română, realizate mai ales după 1820, se caracterizează prin stângăcii în redarea textului francez, fraze greoaie, vocabular împestriat cu grecisme și turcisme. Traducătorii apelau adesea la textul tradus în grecește pe care îl înțelegeau mai bine și îl luau drept model. Pentru a-și duce la bun sfârșit munca, aceștia foloseau calcuri și perifraze, realizând construcții artificiale și adaptări eronate care, de cele multe ori, denaturau logica textului original, îndepărtându-se tot mai mult de acesta. Astfel, efortul de a traduce în limba română a dus, după cum observă Daniela Lingurar, la „conștientizarea a două neajunsuri ce se cereau remediate: prolixitatea, redundanța și, în același timp, oarecum paradoxal, sărăcia și caracterul inform al limbii române de la acea dată (în special, comparativ cu franceza)” [9]. Deși nu au valoarea literară a textelor cronicarilor din secolul anterior, aceste traduceri au avut un rol benefic în demersul de modernizare și romanizare a limbii române.

Tot în această perioadă apar și primele gramatici și dicționare ale limbii franceze. Nicolae Caragea scrie în grecește o Gramatică a limbii franceze tipărită în 1806, iar Alexandru Mavrocordat realizează primul Dicționar francez-grec și grec-francez. Primul Dicționar francez-român și român-francez a fost redactat de Jean-Alexandre Vaillant, în 1839, fiind urmat de un al doilea, de proporții mai mari, aparținând lui P.Poenaru, Fl.Aaron și G.Hill [10].

În asemenea condiții istorice și culturale, multe neologisme de origine latino-romană au pătruns în limba română prin filieră neogreacă. Dovadă stau derivatele formate cu ajutorul sufixului *-(ar)isi*: *adresarisi* (fr. *addresser*), *ocuparisi* (fr. *occuper*), *publicarisi* (fr. *publier*) etc. Conjugarea acestor verbe derivate cu sufix

\* Fanarioții erau reprezentanții diplomației ai Porții, funcție care, pe lângă administrarea unei regiuni supuse Imperiului Otoman, permitea stabilirea și întreținerea relațiilor cu marile puteri occidentale. În afară de limba lor maternă, greaca, fanarioții cunoșteau obligatoriu limba turcă, precum și alte limbi moderne (italiana și franceza) care îi ajutau în tratativele purtate pe plan internațional [6].

grecesc se realiza, însă, după modelul verbelor românești în *-i* (*mă amuzarisesc, te amuzarisești* etc.). Un fenomen asemănător a vizat, în Transilvania, sufixul maghiar *-ălui* cu care au fost derivate cuvinte provenind din franceză sau latină: *a formăului* (fr. *former*), *a recomandăului* (fr. *recommander*), *a aplicăului* (fr. *apliquer*) [11] etc.

Insertia modelului cultural francez a fost susținută și de intelectualii transilvăneni. Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea (după 1780), în Transilvania începe procesul de modernizare a limbii române literare, proces la baza căruia a stat ideologia latinistă promovată, într-o primă fază, de către reprezentanții Școlii ardelenne (Gh.Șincai, Samuil Micu, Petru Maior, Ion Budai-Deleanu etc.). Instruiți la școli renumite din Apus, unde au învățat latina și au avut acces la documente despre romanizarea Daciei, învățații transilvăneni au constatat că numărul mare de slavonisme, grecisme, turcisme, maghiarisme din limba română nu corespundea caracterului latin al limbii române. Obligați să demonstreze netemeinicia statutului de „tolerați” al românilor transilvăneni, reprezentanții Școlii ardelenne au susținut cu argumente etimologice, ortografice și gramaticale teza latinității limbii române. Ideologia latinistă a stimulat, pe lângă valorificarea fondului lexical existent de origine latină, și orientarea spre limbile romanice occidentale (franceza, italiana), purtătoare ale unor culturi și modele pentru celelalte limbi europene. Aceeași conștiință latină a împiedicat limba română literară să se orienteze exclusiv spre o limbă modernă și a impus latina ca etalon după care s-a făcut adaptarea împrumuturilor din limbile romanice.

O altă cale de pătrundere a limbii și culturii franceze s-a manifestat la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, ca o consecință a evenimentelor politice petrecute în Franța și, în primul rând, a Revoluției din 1789. După căderea lui Napoleon și restaurarea vechiului regim, numeroși nobili francezi emigrează în Țările Române. O parte dintre acești emigranți se angajează ca dascăli în casele boierești, făcând astfel cunoscute atât limba și cultura franceză, cât și ideile politice și filosofice care pregătiseră Revoluția franceză (fraternitate, egalitate, libertate) și care au fost îmbrățișate de boierii din Principate, interesați să scape de sub dominația turcilor și a grecilor.

Unele neologisme franceze și romanice, mai ales din sfera militară și administrativă, au pătruns în limba română prin filieră rusească\*. Într-o primă fază, transferul de elemente de origine franceză a fost favorizat de prezența ofițerilor ruși în Principate în perioada războaielor ruso-turce, dar și a consulilor ruși la București care se foloseau de limba franceză în relațiile diplomatice. Prin filieră rusească, mai ales în vremea Regulamentului Organic\*\*, au pătruns în vocabularul limbii române elemente din terminologia franceză referitoare la organizarea militară și administrativă. În acest mod, sunt de părere lingviștii Al.Rosetti, Boris Cazacu și Liviu Onu [14], limba română a primit o serie de cuvinte terminate în *-(ț)ie* (*artilerie, administrație, cavalerie, comisie, constituție, infanterie* etc.) în timp ce variantele mai vechi în *-(ț)iune* (*administrațiune, comisiune, constituțiune*) provin direct din franceză\*\*\*.

Influența franceză începută în secolul al XVIII-lea rămâne puternică pe tot parcursul secolului următor. În plan politic, destrămarea regimului feudal și dezvoltarea relațiilor capitaliste au deschis noi perspective Țărilor Române în efortul de emancipare politică și culturală. Activitatea oamenilor de cultură, în ceea ce privește modernizarea limbii literare, se caracterizează, așa cum arată Ioan Oprea și Rodica Nagy [15], prin două aspecte de bază: orientarea preponderent latinistă în alegerea surselor de împrumut și optimizarea, selectarea și regularizarea elementelor limbii prin lucrări normative care să prescrie formele lexicale și morfologice cele mai potrivite pentru aspectul cultivat al limbii. Se promovează din ce în ce mai mult ideea înlocuirii elementelor vechi, nespecifice limbii române (slavisme, turcisme, grecisme) cu termeni noi care „să corespundă aspirațiilor, ideilor și instituțiilor noi dintr-o epoca de mari prefaceri sociale, politice și culturale, pe care le generase ridicarea burgheziei liberale împotriva feudalismului” [16]. Cuvinte turcești precum *macat* (turc. *makat*) sau *suliman* (turc. *sülümen*) au fost înlocuite de *cuvertură* (fr. *couverture*) și *fard* (fr. *fard*). Unele împrumuturi din limba franceză au circulat alături de elementele nelatine, dezvoltând dublete sinonimice care se regăsesc și astăzi în limba literară. Sextil Pușcariu oferă câteva exemple: *cinste* (sl. *čičstī*) – *onoare* (fr.

\* Rusia a suferit o puternică influență franceză în secolul al XVIII-lea, încă de pe vremea lui Petru cel Mare și continuând în timpul domniilor Elisabetei (1741-1762) și a Ecaterinei a II-a (1762-1796) când manierele, ideile și limba franceză au cuprins straturile înalte ale societății ruse [12].

\*\* Regulamentul Organic a fost o lege cvasi-constituțională promulgată în 1831-1832 de către autoritățile imperiale rusești în Țara Românească și în Moldova. Conservator în esență, documentul a inițiat totuși o perioadă de reforme, care au pus baza occidentalizării societății locale. Regulamentul a oferit celor două principate primul lor sistem comun de guvernare [13].

\*\*\* Opinie susținută și de Iorgu Iordan (Limba română contemporană, București, 1956, p.314), Silviu Berejan (Perechi corelative de substantive, în „Cultura Moldovei”, 6 feb. 1964, nr.11 (912), p.3) dar combătută de Romulus Tudoran (Despre neologisme terminate în -ie, în Cercetări Lingvistice, IV (1959), p.212) și de Oprea I., Nagy R. Op. cit. p.186-187.

*honneur*), *ibovnic* (sl. *ljubovnikŭ*) – *amant* (fr. *amant*), *han* (turc. *han*) – *hotel* (fr. *hôtel*), *jertfă* (sl. *žrŭtva*) – *sacrificiu* (fr. *sacrifice*) etc. [17].

În prima parte a secolului al XIX-lea, influența franceză devine din ce în ce mai evidentă și datorită tinerilor intelectuali care își fac studiile în Franța, unde însușesc limba franceză la sursă și iau cunoștință în mod direct de literatura și ideile novatoare ale acestei țări. Întorși în țară, acești „bonjuriști” sau „franțuziți”, cum erau ridiculizați de boierimea conservatoare, devin exponenți ai influenței franceze în cultura și limba noastră. Presa a avut, de asemenea, un rol important în propagarea elementelor de cultură franceză. Astfel, limba franceză devine limba la modă a boierimii, în locul celei grecești, fiind folosită din ce în ce mai des în conversația curentă sau în corespondență. În legătură cu acest aspect, Ana Goldiș-Poalelungi vorbește chiar de un „bilingvism franco-român” ce caracteriza, în secolul al XIX-lea, anumite medii sociale din Țările Române [18]. Această eferescență lingvistică a generat însă și folosirea abuzivă a unor împrumuturi scrise, pronunțate și înțelese în mod greșit de persoane care năzuiau să țină pas cu moda vremii. Prin urmare, aceste franțuzisme\* răspândite în limbajul familiar și-au dovedit în timp inutilitatea și au dispărut, fiind criticate și ridiculizate de scriitorii vremii, printre care M.Kogălniceanu, I.L. Caragiale sau V.Alecsandri.

Deschiderea limbii române spre receptarea elementelor lexicale de origine franceză nu a rămas fără ecou în rândul oamenilor de cultură preocupați de starea și evoluția limbii. I.Heliade Rădulescu ridică problema împrumuturilor, îndemnând la o atitudine cumpătată și la o selecție drastică după criteriul necesității lor în limba română: „Trebuie să luăm numai acelea ce ne trebuie și de acolo, unde trebuie și cum trebuie” [19]. Atitudinea rezervată față de neologisme îl caracterizează și pe Titu Maiorescu, care remarcă importanța împrumuturilor de origine latino-romanică, însă este de părere că înlăturarea tuturor cuvintelor vechi, de origine slavonă, este practic imposibilă de vreme ce ele sunt atât de bine înrădăcinate în limba populară, fiind folosite în toate manifestările vieții spirituale a poporului. În acest sens, sunt formulate câteva criterii de acceptare a neologismului, arătându-se cazurile când acesta este necesar și cazurile când trebuie respins. Pentru a nu se adânci „abisul dintre pătura de sus și pătura de jos”, Maiorescu recomandă folosirea unor cuvinte sau expresii în locul altora: *a ajunge la ceva*, nu *a parveni*, *deșertăciune*, nu *vanitate*, *aprig*, nu *impetuos*, *aspru* în loc de *sever*, *îmbunătățire* în loc de *ameliorare* etc.\*\*

Ritmul împrumuturilor din limba franceză s-a menținut și în secolul al XX-lea pentru unele sectoare de activitate (viață socială, gastronomie\*\*\*, vestimentație, toponimie, știință, tehnică, economie, administrație, sport etc.), dar, îndeosebi, pentru domeniile umaniste. Procesul a fost susținut și de teoriile lovinesciene care încurajau împrumutul cultural în vederea sincronizării culturii românești cu spiritul veacului european. Totuși, deși în număr considerabil, noile achiziții prin împrumut nu au mai schimbat profilul limbii literare conturat la sfârșitul secolului anterior.

Excesul de neologisme a dus chiar la crearea unui vocabular „standardizat, cu cuvinte cosmopolite și expresii-cliseu”, după cum observă Sextil Pușcariu [22], analizând limbajul gazetarilor și al scriitorilor din această perioadă. Este interesant de observat că majoritatea neologismelor de origine franceză, pe care Sextil Pușcariu le prezintă ca fiind nepotrivite pentru simțul limbii, datorită folosirii lor în exces, s-au păstrat și s-au integrat perfect în vocabularul limbii române: *anvergură*, *bravadă*, *epata*, *eșantion*, *festin*, *macerat*, *mignon*, *nonșalant*, *recul*, *șoc*, *tandru* etc. [23].

În general, scriitorii „moderniști” (precum Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, George Călinescu, Anton Holban) au recurs la valorificarea elementelor de origine franceză adaptate sau neadaptate (*xenisme*), elemente cu potențial expresiv și care relevă prestanța culturală a limbii franceze. O trăsătură distinctivă a *xenismelor* o constituie modalitatea de integrare în structura morfologică și sintactică a textului literar. Deși majoritatea păstrează forma intactă a etimonului, *xenismele* sunt „românizate” în sensul unei încadrări parțiale în sistemul morfologic al limbii române, realizate prin adăugarea desinențelor de plural și a articolului hotărât neaglutinate.

\* În spațiul românesc, termenul *franțuzism* a fost folosit mai mult cu sens peiorativ când se făcea referire la cuvinte și construcții improprii limbii române rezultate fie dintr-o adaptare eronată a originalului francez, fie din utilizarea inutilă a împrumutului.

\*\* În acest sens, Maiorescu propune câteva criterii după care pot fi acceptate neologismele: dacă pe lângă un cuvânt slavon există un cuvânt curat românesc, cuvântul slavon trebuie înlăturat; dacă există în limbă un cuvânt de origine latină, sinonimul neologic nu este necesar, iar acolo unde lipsește un cuvânt și ideea trebuie neapărat introdusă, limba română va primi cuvântul întrebuițat în celelalte limbi romanice, mai ales în cea franceză [20].

\*\*\* Într-un studiu dedicat influenței limbii franceze în Europa, Marie Treps identifică o serie de cuvinte de origine franceză din bucătăria românească: *aperitiv*, *antreu*, *crudități*, *sufleu*, *crochetă*, *bușeu*, *aspic*, *omletă*, *legume*, *garnitură*, *piure*, *salată*, *desert*, *pateu*, *chou à la crème*, *ecler*, *sirop*, *muștar*, *maioneză*, *vinegretă*, *sos*, *asezona*, *tartină*, *croasant*, *dejun*, *fursec*, etc. [21].

O mostră de text „hibrid” poate fi identificată în romanul „*Fecioarele despletite*” al Hortensiei Papadat-Bengescu:

«I-am întâlnit deunăzi în ușa lui „Capșa”. Amândoi mă iau cu binele: știu că am dinți. „Un proiect” - mi-a spus Razița - cum îi ziceam noi la școală. - „Ma Fée noire” a complectat Maxențiu!... - „Ou blanche!” N’au să mai rămâe guzgani la Plăesele. Păcat! - Ea a râs: „au să se înmulțească la faină!” Nu e proastă. Dar „proiect-ul” a înghițit strâmb. Răzbunaser pe Elena. Totuși, fără voe, l’am slujit bine. - Nu știi cum îi zicem noi pe acolo la țară lui Maxențiu, Razițo? - „Prințul!”

- O idee! a spus fainăreasa, care e ambițioasă. Nu m’aș mira să citesc în compte-rendu-urile cele mai distinse: „Prince et Princesse Maxențiu!” Tot atunci Maxențiu mi-a servit: Știi, duduie Nory!... Mititica Hallipa. . . vine pe la mine cu solicitări. Îmi fac o plăcută datorie s’o servesc. . . „Vous savez, ma Fée?” - și au râs împreună.» [24].

În ultimii ani, limba franceză a pierdut teren în fața limbii engleze (care „pune în umbră orice altă sursă de împrumuturi lexicale, de calcuri semantice și frazeologice”, după cum observă Rodica Zafiu [25]), astfel încât ritmul împrumuturilor a scăzut considerabil. O serie de neologisme, precum *a badina*, *badinaj* (fr. *badiner*, *badinage*), *a flana* (fr. *flâner*), *a efașa* (fr. *effacer*), *a ranforsa* (fr. *renforcer*), *inubliabil* (fr. *inoublable*)\* s-au adaptat din punct de vedere fonetic, ortografic, morfologic și semantic, dar au totuși o sferă de circulație redusă, fiind lipsite de perspectiva generalizării.

#### Referințe:

1. Eliade P. Influența franceză asupra spiritului public în România. Originile. - București: Univers, 1982, p.5.
2. *A se vedea*: Hristea Th. Sinteze de limba română. - București: Albatros, 1984, p.59.
3. Oprea I., Nagy R. Istoria limbii române literare, Epoca modernă. *A se vedea* Capitolul *Influența franceză*. - Suceava: Editura Universității Suceava, 2002, p.268-280.
4. *A se vedea*: Munteanu Șt., Vasile D. Țara. Istoria limbii române literare. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978, p.66-70
5. Ibidem, p.86.
6. *A se vedea*: Rosetti Al., Cazacu B., Onu L. Istoria limbii române literare. - București: Minerva, 1971, p.577.
7. Eliade P. Op. cit., p.288.
8. Carra J.-L. Histoire de la Moldavie et de la Valachie, 1781; contele d’ Hauterive, Journal d’ un voyage de Constantinople a Jassy, 1785 (apud Eliade P. Op. cit., p.128-129).
9. Lingurar D. Proza lui E.A. Poe în limba română (teză de doctorat). - Suceava, 2010, p.49.
10. Goldiș-Poalelungi A. L’influence du français sur le roumain (Vocabulaire et syntaxe), Société des Belles Lettres. - Paris, 1973, p.18.
11. Ibidem, p.78-79; Ursu D. Încadrarea morfologică a verbelor neologice în limba română din perioada 1760-1860 // LR (XIV, 1965), nr.3, p.371-379; Eliade P. Op. cit., p.296.
12. *A se vedea*: Eliade P. Op. cit. p.145-147.
13. [http://ro.wikipedia.org/wiki/Regulamentul\\_Organic](http://ro.wikipedia.org/wiki/Regulamentul_Organic).
14. *A se vedea*: Rosetti Al., Cazacu B., Onu L. Istoria limbii române literare. Vol.I. De la origini până la începutul secolului al XIX-lea. - București: Minerva, 1971, p.581-583.
15. *A se vedea*: Oprea I., Nagy R. Op. cit., p.101.
16. Munteanu Șt., Vasile D. Țara. Op. cit, p.251.
17. Pușcariu S. Limba română. - București: Minerva, 1976, p.72-73.
18. Goldiș-Poalelungi A. Op. cit., p.43.
19. Rădulescu H. Scrieri alese / Prefață de Constantin Măciucă. - București: Albatros, 1972, p.XVII.
20. *A se vedea*: Capitolul *Neologismele* (1881), în Titu Maiorescu. *Opere* I. - București: Minerva, 1978, p.405-424.
21. *A se vedea*: Treps Ma. Les Mots migrants. Les tribulations du français en Europe. - Seuil, Paris, p.354.
22. Pușcariu S. Op. cit., p.390-391.
23. Ibidem, p.391.
24. Papadat-Bengescu H. *Fecioarele despletite*. - București: Ancora, 1929, p.100.
25. Zafiu R. „Păcatele limbii: între franceză și engleză” // România literară, 2001, nr.40.

Prezentat la 29.06.2012

\* Dintre acestea, doar *a flana* și *a ranforsa* sunt înregistrate în DEX 2009.